

L'ATELIER

Implementation and enforcement of the environmental
Acquis focussed on nature protection in West Region

Agencia Regională pentru
Protecția Mediului
Timișoara

EVALUAREA IMPLEMENTĂRII NATURA 2000 LA NIVEL REGIONAL

NEVALIDAT

UNIUNEA EUROPEANA

Proiect finantat prin Phare

**GHID METODOLOGIC
PENTRU
EVALUAREA IMPLEMENTĂRII REȚELEI NATURA 2000
LA NIVEL REGIONAL**

Coordonator:
Emmanuel THIRY, ATEN proiect PHARE

Redactori:
Christian SCHWOEHRER, Parcul Natural Regional din Ballons des Vosges
Luc TERRAZ, Direcția Regională a Mediului din Franche-Comté
Data: 14 septembrie 2007

Traducere și coordonare de redactare:
Ruxandra CORNICI (Proiectul de Înfrățire PHARE 2004/IB/EN-03 - România)

CUPRINS

ÎN ATENȚIA CITITORILOR	3
PREAMBUL	4
1- INTRODUCERE ÎN ACTIVITATEA DE EVALUARE	6
1.1 CELE PATRU PĂRȚI ALE UNEI EVALUĂRI	6
1.2 LEGĂTURA DINTRE CELE 4 PĂRȚI ȘI BILANȚUL ANUAL, OBIECTUL PREZENTULUI GHID	6
2- EVALUAREA REGIONALĂ A IMPLEMENTĂRII NATURA 2000	8
2.1 RAPORTAREA CĂTRE FINANȚATORI	8
2.2 INFORMAREA PARTENERILOR	8
2.3 EVIDENȚIEREA PROBLEMELOR SAU PROGRESSELOR	8
2.4 PĂSTRAREA UNEI EVIDENȚE A MĂSURILOR REALIZATE	8
2.5 ÎNȚELEGEREA A CEEA CE SE ÎNTÂMPLĂ	8
3- ORGANIZAREA GESTIUNII INFORMAȚIEI	10
3.1 ROLUL FIECĂRUIA ÎN EVALUAREA REGIONALĂ	10
3.2 PROCESUL DE TRANSMITERE A INFORMAȚIEI LA UN NIVEL SUPERIOR	10
3.3 PLANUL DE MANAGEMENT ȘI IMPLEMENTAREA SA: PUNCT DE PLECARE AL BILANȚULUI-EVALUARE ..	11
4. REALIZAREA EVALUĂRII REGIONALE	12
4.1. TABELUL DE SINTEZĂ	12
4.2. COMPILAREA ANUALĂ A EVALUĂRIILOR SITURILOR NATURA 2000	15
4.3 RAPORTUL ȘI UN TABEL DE BILANȚ ANUAL SPECIFIC FIECĂRUI SIT ÎN PARTE	16
ANEXE	17
ANEXA 1: EXEMPLU DE COMPLETARE A TABELULUI DE SINTEZĂ REGIONALĂ CU DATELE DE LA CELE 5 SITURI PILOT DIN REGIUNEA VEST	18
ANEXA 2: SFATURI PENTRU STABILIREA UNEI LISTE DE INDICATORI (EXTRASE DIN STUDIUL EDATER, 2005)	19
LISTA ACRONIMELOR	27

Lucrarea se va cita în bibliografii după cum urmează:

SCHWOEHRER, C. et TERRAZ, L. (2007) - *Ghid metodologic pentru evaluarea implementării rețelei Natura 2000 la nivel regional*. Uniunea Europeană, ATEN și MEDAD (Franța), ARPM Timișoara (România), Ministerul responsabil cu protecția mediului (Polonia) (Proiect de înfrățire Phare 2004/IB/EN-03), Timișoara, octombrie 2007, 26 pagini.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR

La baza elaborării prezentului ghid metodologic au stat următoarele documente:

- Ghidul metodologic pentru evaluarea implementării planurilor de management aferente siturilor Natura 2000 – ATEN 2005, 59 de pagini,
- TERRAZ, L. et al (2007). *Ghid metodologic pentru realizarea planurilor de management pentru siturile Natura 2000 la nivel regional*, ATEN și MEDAD (Franța), ARPM Timișoara (România), Ministerul responsabil cu protecția mediului (Polonia) (Proiectul de înfrățire Phare 2004/IB/EN-03), Timișoara, octombrie 2007, 128 de pagini.

În bună parte, metoda propusă se bazează pe evaluarea implementării planului de management, implementare propusă în ghidul metodologic pentru realizarea planurilor de management Natura 2000 (cf. Terraz L. et al, 2007), în special pe informațiile cuprinse în capitolul referitor la bilanțul realizărilor.

Metoda cuprinde o parte de „evaluare a acțiunilor”, realizată în fiecare sit în parte și propusă a fi compilată la nivel regional, precum și o monitorizare faptică, întreprinsă cu ajutorul unei baze de date, în vederea monitorizării tuturor siturilor Natura 2000 dintr-o anumită regiune.

În acest ghid nu va fi abordată monitorizarea stării de conservare a habitatelor și speciilor de interes comunitar, aceasta urmând a se face la nivel național.

Ghidul de față stabilește un cadru metodologic comun pentru realizarea evaluării, propunând îndeosebi moduri de lucru și o terminologie comună.

Ghidul cuprinde anumite noțiuni care nu corespund cu legislația românească; acestea au fost păstrate în cadrul documentului deoarece acoperă o realitate importantă, după părerea autorilor, în implementarea Natura 2000, care nu poate fi tradusă prin alte cuvinte.

PREAMBUL

Procesul de evaluare se regăsește în însăși esența Directivelor Europene (Directiva Habitate - Directiva Consiliului Europei 92/43 EEC referitoare la conservarea habitatelor naturale și a florei și faunei sălbatice adoptată la 21 mai 1992 și Directiva Păsări - Directiva Consiliului Europei 79/409 EEC privind conservarea păsărilor sălbatice adoptată la 2 aprilie 1979).

În primul paragraf al Articolului 17 din Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992, privind conservarea habitatelor naturale și a faunei și florei sălbatice, se stipulează că: „La fiecare șase ani, începând de la expirarea perioadei prevăzute în Articolul 23, Statele Membre întocmesc un raport asupra aplicării dispozițiilor luate în cadrul acestei Directive. Acest raport cuprinde, în particular, informații privind măsurile de conservare prevăzute în Articolul 6 (paragraful 1), ca și evaluările impactului acestor măsuri asupra stării de conservare a tipurilor de habitate din Anexa I și a speciilor din Anexa II și principalele rezultate ale supravegherii prevăzute în Articolul 11 [adică „supravegherea stării de conservare a habitatelor naturale și speciilor prevăzute în Articolul 2, ținând seama în mod particular de tipurile de habitate naturale prioritare și de speciile prioritare]. Acest raport, conform cu modelul stabilit de Comitet, este transmis Comisiei și pus la dispoziția publicului.”

În Articolul 6 se precizează tipul de măsuri de gestiune avute în vedere: „Pentru zonele speciale de conservare, Statele Membre stabilesc măsurile de conservare necesare, implicând, dacă este cazul, planuri de management adecvate, specifice siturilor sau integrate în alte planuri de amenajare și măsurile legale, administrative sau contractuale adecvate, care corespund necesităților ecologice” ale habitatelor și speciilor vizate.

În plus, „Statele Membre iau măsurile adecvate pentru a evita, în zonele speciale de conservare, deteriorarea habitatelor naturale și a habitatelor speciilor, ca și perturbarea speciilor pentru care zonele au fost desemnate, în măsura în care astfel de perturbări sunt susceptibile de a avea un efect semnificativ în relație cu obiectivele prezentei Directive”.

Toate statele membre ale Uniunii Europene întocmesc un raport referitor la aplicarea dispozițiilor luate în cadrul Directivei privind habitatele naturale, fauna și flora sălbatice. Astfel, România trebuie să întocmească un prim raport de aplicare a acestor dispoziții pentru perioada 2007 - 2013. Un astfel de raport va trebui întocmit o dată la șase ani. Acest raport prezentat Comisiei trebuie să conțină atât informații referitoare la ce a fost realizat și la starea de conservare a habitatelor și speciilor, cât și la impactul măsurilor de gestiune asupra acestei stări de conservare.

Comisia Europeană se angajează să publice periodic un raport de sinteză, întocmit pe baza rapoartelor naționale, în care va fi subliniată, în special, contribuția rețelei Natura 2000 la realizarea obiectivelor de conservare.

În plus, Directiva 79/409/CEE a Consiliului din 2 aprilie 1979, privind conservarea păsărilor sălbatice, prevede luarea tuturor măsurilor necesare pentru conservarea, menținerea sau restabilirea unei diversități și a unei suprafețe suficiente de habitate pentru toate speciile de păsări care trăiesc în stare sălbatică pe teritoriul european. Statele membre au obligația de a-și menține populațiile la un nivel care să respecte cerințele ecologice, științifice și culturale, ținându-se cont în același timp de cerințele economice și recreative. În plus, acestea trebuie să ia „toate măsurile necesare pentru conservarea, menținerea sau restabilirea unei diversități și a unei suprafețe suficiente de habitate”. Aceleași măsuri trebuie luate și pentru speciile migratoare care vin regulat în statul membru respectiv.

Evaluarea implementării planurilor de management poate contribui astfel la:

- Evaluarea la nivel național a modului de implementare a Natura 2000;
- Îmbunătățirea gestionării siturilor Natura 2000;
- Asigurarea unei coerențe între instrumentele de management;
- Crearea unei legături între monitorizarea stării de conservare și gestiunea sitului, în vederea sporirii eficacității acestora și a „rentabilității lor ecologice”.

Diferitele niveluri pot fi schematizate în felul următor:

Nivel geografic	Sarcină	Produs	Frecvență
<i>Nivel european</i>	<i>Evaluarea rețelei europene</i>	<i>Raport de sinteză</i>	
<i>Nivel național</i>	<i>Evaluare globală Natura 2000</i>	<i>Raport ce trebuie transmis la un nivel european superior</i> <i>Raport de evaluare național</i>	<i>O dată la 6 ani</i>
<i>Nivel regional</i>	<i>Coordonarea activităților siturilor</i>	<i>Raport de sinteză</i>	<i>În fiecare an</i>
<i>Nivel de sit</i>	<i>Bilanț de evaluare a implementării planului de management</i>	<i>Raport anual de activitate</i>	<i>În fiecare an</i>

1- INTRODUCERE ÎN ACTIVITATEA DE EVALUARE

1.1 Cele patru părți ale unei evaluări

Obiectivul principal al procesului de gestionare a siturilor Natura 2000 constă în menținerea, chiar refacerea sau îmbunătățirea stării de conservare a habitatelor și speciilor enumerate în FSD. Astfel, mai întâi este nevoie să se evalueze starea de conservare a habitatelor și speciilor, pentru a stabili dacă aceasta este favorabilă, medie sau defavorabilă (a 4-a parte a evaluării). Pentru a ajunge aici însă, sunt necesare mai multe analize prealabile: analiza eficacității și utilității măsurilor (prima parte), analiza factorilor de influență (a 3-a parte) și analiza calității modului în care proiectul de fost implementat (a 2-a parte). Astfel, la un nivel teoretic, dispozitivul global al evaluării perfecte a unui plan de management ar trebui să conțină, în mod ideal, 4 părți complementare, care urmează să fie detaliate mai jos.

Prima și a 2-a parte constituie secțiunea principală a bilanțului anual.

În ordinea importanței și accesibilității la informație, bilanțul anual al implementării planului de management vizează să analizeze în primul rând măsurile implementate și apoi condițiile în care aceste măsuri și, la un nivel global, procesul de gestiune sunt puse în aplicare.

În acest fel, diferitele părți care constituie baza evaluării unui plan de management pot fi reunite în cadrul unui mod integrat de abordare.

În mod ideal, dispozitivul global de evaluare al unui plan de management cuprinde 4 părți complementare:

- > 4. Starea de conservare;
- > 3. Factorii de influență asupra conservării;
- > 2. Calitatea conducerii unui proiect;
- > 1. Realizarea măsurilor.

Există o strânsă legătură între planul de management și evaluarea acestuia. Cu cât planul de management este întocmit mai clar, cu atât mai ușoară este evaluarea acestuia. Cu alte cuvinte, fezabilitatea evaluării depinde în parte de calitatea modului în care planul de management este conceput și elaborat.

Elaborarea planului de management înseamnă deja intrarea în procesul de evaluare, de unde și importanța de a folosi ghidul metodologic la întocmirea planurilor de management Natura 2000. Acest ghid prevede deja modalitățile de evaluare ale acțiunilor și evoluția stărilor de conservare a habitatelor și speciilor (TERRAZ et al, 2007).

1.2 Legătura dintre cele 4 părți și bilanțul anual, obiectul prezentului ghid

Este importantă legătura dintre cele 4 părți și bilanțul anual. Este imposibil să se ceară operatorului ¹ să meargă până la capăt cu analiza fiecărei părți. Anumite date, necesare pentru o evaluare corectă, țin de niveluri mai înalte decât cel al sitului. În alte cazuri, analizele sunt dificil de realizat (de exemplu, impactul măsurilor de gestiune sau studiul condițiilor favorabile menținerii stării de conservare); nu este deci de dorit ca acestea să se realizeze la nivelul fiecărui sit în parte, ci la un nivel mai mare.

Prin urmare, trebuie să se stabilească cine este responsabil cu furnizarea informațiilor referitoare la fiecare parte:

- modul de îndeplinire al măsurilor și calitatea unui management de proiect sunt analizate de către operator, în cadrul bilanțului anual, care generează întocmirea raportului anual de activitate; aceste rapoarte sunt apoi transmise la nivel regional, aici urmând a se face o sinteză a acestor rapoarte și, eventual, o evaluare;
- starea de conservare a habitatelor și speciilor este evaluată în conformitate cu o metodologie națională;

¹ „Operatorul” este numit de Minister, care desemnează sau recrutează 1 specialist. Operatorul sitului Natura 2000 este însărcinat cu culegerea și transmiterea informațiilor de pe teren, în vederea actualizării FSD-urilor, face eventuale propuneri de modificare a perimetrului sitului, realizează hărți ale habitatelor, coordonează și redactează Planul de Management al sitului, implementează tabloul de bord operațional al Planului de Management, coordonează Comitetul de Coordonare, estimează necesitățile financiare ale implementării Planului de Management și ale operațiunilor de refacere sau de management conservativ, contactează factorii locali, elaborează dosarele tehnice și financiare de cerere de finanțare, elaborează și implementează comunicarea la nivel local.

- factorii de influență asupra conservării ar putea ține de o analiză regională, efectuată, de exemplu, la nivel regional, cu sprijinul organismelor naționale.

În esență, acest raport conține:

- o descriere argumentată și ilustrată a măsurilor de gestiune implementate în anul respectiv (prima parte);
- o descriere a condițiilor de organizare în care proiectul a fost condus în anul respectiv (a 2-a parte).

Acest raport trebuie să conțină răspunsuri la principalele întrebări pe care operatorul trebuie să și le pună, (de exemplu) cu accent pe următoarele:

- În ce acțiuni desfășurate la nivelul siturilor au fost alocate mijloacele financiare în mod prioritar?
- Ce măsuri au fost implementate? Ce măsuri nu au fost implementate și de ce? Care au fost dificultățile întâmpinate?
- A existat într-adevăr o „aderare la proiect a factorilor interesați din teritoriu”?
- Ne aflăm pe drumul cel bun pentru obținerea rezultatelor scontate (stabilite în planurile de management)?
- Ce obiective au fost atinse? Cu ce costuri?
- Cum a evoluat starea de conservare a habitatelor și speciilor?

Aceste moduri de abordare trebuie să permită trecerea în revistă a tuturor demersurilor întreprinse în anul respectiv, fără a se angaja, însă, în analize exagerate. În acest stadiu, este vorba de adunarea unui set de informații organizate în scopul de a pregăti „raportarea”. Cu toate acestea, în funcție de datele disponibile și de cunoștințele operatorului, bilanțul poate fi îmbogățit cu un al doilea nivel de analiză, cu privire la:

- factorii de influență, adică fenomenele care au un impact asupra sitului și care trebuie luate în considerare;
- primele elemente privind evoluția stării de conservare a habitatelor și speciilor.

2- EVALUAREA REGIONALĂ A IMPLEMENTĂRII NATURA 2000

Evaluarea regională prezintă 5 interese.

2.1 Raportarea către finanțatori

Evaluarea modului de implementare Natura 2000 la nivel regional permite raportarea realizărilor și a rezultatelor obținute, precum și o mai bună gestionare a implementării rețelei Natura 2000.

De exemplu:

în domeniul realizărilor:

- Ce măsuri au fost duse la bun sfârșit?
- Care este proporția măsurilor finalizate?
- Care este gradul de avansare a măsurilor la data întocmirii raportului anual de activitate?
- Ce sarcini au putut fi realizate direct de operatori și ce sarcini au fost încredințate prestatorilor?

în domeniul mijloacelor:

- Realizările presupuse de măsurile prevăzute au fost obținute cu mijloacele umane și financiare prevăzute inițial?
- Care sunt costurile financiare pentru măsurile luate în situri?
- Numărul de zile de lucru petrecute pentru implementarea activităților de conservare din Planul de Management este cel prevăzut? Dacă nu, care este explicația acestora? Ce învățăminte pot fi trase pentru viitor?
- Rezultatele deja obținute pot fi descrise și măsurate pe baza realizărilor? Ce indicatori sunt folosiți în acest sens?
- Ce reorientări referitoare la implementarea măsurilor pot fi avute în vedere pentru anul următor?
- Ce evoluție a priorităților se conturează pentru anul următor?

2.2 Informarea partenerilor

Succesul demersului Natura 2000 se bazează în mare parte pe participarea autorităților locale și a populației la proiect. Pentru stimularea acestei participări nu este de ajuns să se aplice un bun mod de gestionare a sitului, ci trebuie, de asemenea, să se comunice informații despre această gestionare și rezultatele sale, îndeosebi în direcția:

- partenerilor locali (cum ar fi proprietarii de terenuri etc.);
- populației, la un nivel global mai pronunțat, în măsura în care Natura 2000 reprezintă o bogăție a naturii ce trebuie atât conservată cât și valorificată.

2.3 Evidențierea problemelor sau progreselor

Evaluarea implementării Natura 2000 la nivel regional permite evidențierea progreselor făcute în domeniul planurilor de management, măsurilor și studiilor de impact. Astfel, va fi mult mai ușor să se deducă primii factori determinanți, de exemplu:

- factorii care împiedică și cei care facilitează realizarea proiectului;
- o tipologie a măsurilor, în funcție de gradul de reușită;
- previziuni financiare pentru continuarea implementării măsurilor.

Operatorii vor putea, astfel, să deducă din gradul de realizare a măsurilor:

- pe cele care funcționează cel mai bine, pe cele mai utilizate pe tip de habitate sau pe tip de habitate de specie;
- pe cele mai ușor de implementat, pe cele mai greu de implementat și din ce motive

2.4 Păstrarea unei evidențe a măsurilor realizate

Evaluarea implementării Natura 2000 la nivel regional implică o privire de ansamblu asupra activităților realizate de-a lungul unui an. Sunt puse în evidență elementele decisive care au contribuit la dezvoltarea fiecărei măsuri în parte, respectiv care au împiedicat dezvoltarea acestora. Este posibil astfel să se păstreze o „evidență scrisă” ce poate fi reutilizată mai târziu.

2.5 Înțelegerea a ceea ce se întâmplă

Evaluarea implementării Natura 2000 la nivel regional nu are numai o funcție de „raportare”. Aceasta îi ajută pe operatori să reflecteze asupra condițiilor în care își aduc sprijinul la pregătirea planului de management de către comitetele de coordonare. În acest sens, evaluarea este un demers de reflecție asupra conducerii pe lângă dirijarea zilnică a măsurilor care, deseori, lasă puțin timp pentru formarea unei viziuni globale. Este

deosebit de important ca operatorii să fie conștienți de acest lucru, pentru a nu considera evaluarea drept o simplă obligație formală.
Evaluarea își propune astfel să măsoare eficacitatea (ce s-a realizat, în raport cu ceea ce era prevăzut) și eficiența (ce s-a realizat, în raport cu mijloacele alocate) implementării planurilor de management.

3- ORGANIZAREA GESTIUNII INFORMAȚIEI

3.1 Rolul fiecăruia în evaluarea regională

Rolul operatorului sitului Natura 2000

Dacă se consideră că operatorul este responsabil de monitorizarea, coordonarea și implementarea planului de management, atunci acesta trebuie să adune și să actualizeze cu regularitate informațiile referitoare la înaintarea demersurilor de implementare a planului de management și apoi să le raporteze.

Această activitate este strâns legată de capacitatea sa de a se baza pe un dispozitiv de monitorizare (examinarea exhaustivă și regulată a resurselor, mijloacelor, realizărilor și rezultatelor intervenției, pe baza unui sistem informativ care să cuprindă cel puțin rapoartele periodice, bilanțurile consolidate, indicatorii etc.).

În plus, operatorul trebuie să asigure urmărirea implementării măsurilor. La baza bilanțului-evaluare se află o serie de analize ce rezultă din tratarea și interpretarea unor informații cantitative și calitative. Aceste informații se referă la angajamentele financiare efectuate pentru punerea în aplicare a măsurilor, la lucrările realizate, la localizarea acestora etc.

Pentru a permite un acces simplu la informații, ceea ce constituie baza evaluării, este necesar ca acestea să fie:

- „standardizate” cu ajutorul unor definiții clare și comune și „codificate” sub formă de indicatori;
- regrupate sub formă de tabele de sinteză;
- actualizate la intervale regulate.

Rolul nivelului intermediar (regional)

Rolul nivelului intermediar regional este esențial în ceea ce privește coordonarea și sintetizarea preliminară a informațiilor, permițând astfel o bună fluiditate a informațiilor descendente sau ascendente, între nivelurile național și local. Astfel, acesta ar putea:

- să se asigure de avansarea corespunzătoare a procedurii;
- să își dea sistematic avizul cu privire la toate documentele oficiale sau alegerile privind siturile și implementarea planului de management propriu;
- să contribuie la coordonarea măsurilor, procedurilor, mijloacelor implementate;
- să asigure coerența gestionării rețelei de situri Natura 2000 cu programele și instrumentele de amenajare teritorială;
- să asigure legătura cu Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, gestionarea bugetului pus anual la dispoziția regiunii și repartizarea acestuia între diferitele județe;
- să organizeze evaluarea modului de implementare a Natura 2000.

3.2 Procesul de transmitere a informației la un nivel superior

Evaluarea globală a rețelei Natura 2000, din care face parte evaluarea modului de implementare a rețelei Natura 2000 la nivel regional, are loc la mai multe niveluri. Este necesar ca informațiile să fie transmise de la nivelul sitului la nivelul regional și apoi la cel național.

Transmiterea informațiilor la nivel regional

Este esențial ca informațiile provenind din fiecare sit în parte să fie transmise către nivelul regional, conform unui sistem comun de coduri în scopul de a garanta omogenitatea informațiilor și a modului de interpretare a acestora. Modalitățile exacte de utilizare regională a datelor provenite din situri vor trebui precizate de către nivelul național.

Transmiterea mai departe a informațiilor de la nivel regional, în vederea realizării evaluării naționale

La baza evaluării naționale se află lucrările de evaluare, realizate de anumite organisme externe (academie, universități ș.a.), analiza elementelor de nivel național, dar și evaluările regionale. Aceste lucrări de evaluare vor putea fi realizate cu atât mai ușor cu cât rapoartele anuale vor fi întocmite cu regularitate și în mod omogen, conform unui model standard (a se vedea ghidul metodologic pentru realizarea planurilor de management Natura 2000).

Transmiterea „descendentă” a rezultatelor evaluării

Rezultatele evaluării naționale vor permite îmbogățirea evaluării realizate la nivelul fiecărei regiuni în parte, îndeosebi în ceea ce privește starea de conservare. De asemenea, evaluarea regională va putea fi transmisă siturilor, pentru a le permite acestora să îmbunătățească coordonarea procesului de implementare a planurilor de management.

3.3 Planul de management și implementarea sa: punct de plecare al bilanțului-evaluare

Fiecare sit Natura 2000 trebuie să dispună de un plan de management, acesta constituind documentul de referință al fiecărui sit. Acest plan de management trebuie să respecte ghidul metodologic pentru realizarea planurilor de management ale siturilor Natura 2000, elaborat în cadrul proiectului de înfrățire și citat în bibliografie (TERRAZ et al, 2007). Planul tip de management a fost conceput pentru a pregăti și facilita evaluarea gestiunii. Fiecare plan de management conține:

- o descriere detaliată a situației existente;
- obiective de dezvoltare durabilă a sitului și de conservare și/ sau refacere a habitatelor și speciilor;
- propuneri de măsuri contractuale și reglementare;
- o parte de evaluare.

Într-o ordine teoretică ideală, diferitele etape de pregătire și implementare a unui plan de management se pot prezenta după cum urmează:

Pregătirea planului de management și a evaluării

Prima etapă este dedicată definirii planului de management al sitului. În cursul acestei perioade sunt efectuate inventarele și analiza fondului existent, diagnosticarea socio-economică și analiza utilizărilor și practicilor, din care vor fi desprinse obiectivele sitului.

În urma acestor demersuri, pot fi identificate și ierarhizate obiectivele strategice ale proiectului și pot fi stabilite măsurile. De asemenea, tot acum sunt selectați indicatorii de monitorizare, dacă este posibil, împreună cu factorii locali.

Monitorizarea și evaluarea pe parcurs

Odată aprobat, planul de management este implementat: sunt demarate, realizate și urmărite diferitele măsuri prevăzute. Această monitorizare se desfășoară pe baza instrumentelor de coordonare și „raportare” (tabele, hărți etc.).

Pe parcurs, monitorizarea măsurilor permite stabilirea unui inventar de lucru pe sit și analizarea direcției luate de proiect, a relevanței măsurilor și a gradului de interes prezentat de aceste măsuri din perspectiva obiectivelor finale vizate. Monitorizarea va permite:

- întocmirea unui bilanț anual de acțiune (a se vedea detaliul de la Capitolul 4.3)
- modificarea măsurilor angajate;
- pregătirea evaluării prealabile, dacă este necesar, a revizuirii planului de management.

Evaluarea finală

Evaluarea finală poate permite revizuirea planului de management pe baza:

- evoluției constatate în sit;
- aprecierii mai precise a impactului proiectului asupra sitului;
- învățămintelor trase din modul anterior de gestionare;
- propunerilor de modificare a planului de management.

4. REALIZAREA EVALUĂRII REGIONALE

Pentru realizarea acestei evaluări, se propun două moduri de abordare distincte, dar coerente:

- un tabel de sinteză regional, care să regrupeze informațiile necesare coordonării siturilor dintr-o anumită regiune;
- o compilare anuală regională a evaluărilor fiecărui plan de management, întrucât fiecare plan de management dispune de o metodă de autoevaluare, explicată în ghidul metodologic pentru realizarea planuri de management ale siturilor Natura 2000. (TERRAZ et al, 2007).

Sfaturi mai detaliate pentru implementarea evaluării se regăsesc în anexa 2.

4.1. Tabelul de sinteză

Tabelul este prezentat pe pagina următoare. În coloane sunt reluate toate informațiile esențiale pentru monitorizarea siturilor Natura 2000 dintr-o regiune.

Spre exemplificare, am completat tabelul de sinteză cu datele provenite de la siturile-pilot din România, care au întocmit primele cinci planuri de management Natura 2000, în cadrul proiectului de înfrățire (Anexa 1).

Codul oficial al sitului Natura 2000 - definitiv	Codul oficial al sitului Natura 2000 - provizoriu	Regiunea	Județul	Denumirea sitului	Decizia europeană de clasificare	SCI/SPA	Planul de management ce urmează a fi lansat (data prevăzută)	Planul de management în curs	Planul de management terminat (data validării)	Gestionarul sitului Natura 2000	Operatorul planului de management	Studiile de impact realizate	Studiile de impact în curs	Studiile de impact ce urmează a fi demarate	Actualitățile anului „n”	APM coordonatoare	Responsabilul cu monitorizarea din cadrul APM, ARPM, ANPM sau ANAP
--	---	----------	---------	-------------------	----------------------------------	---------	--	------------------------------	--	---------------------------------	-----------------------------------	------------------------------	----------------------------	---	--------------------------	-------------------	--

Tabel 1. Informațiile esențiale pentru monitorizarea siturilor Natura 2000 dintr-o regiune

Descrierea informațiilor ce ar trebui furnizate în fiecare dintre coloanele menționate:

- Codul oficial definitiv: se va introduce codul final atribuit sitului, conform terminologiei oficiale europene, adică: cele două litere corespunzătoare statului membru UE (RO = România), apoi două cifre corespunzând codului oficial al regiunii respective la nivel european, apoi „O” pentru SCI sau „1” pentru SPA, și, în fine, 4 cifre corespunzând numărului atribuit fiecărui sit în parte;
- Codul provizoriu: se va introduce codul temporar atribuit de autoritățile române, în așteptarea codificării oficiale definitive;
- Regiunea: se va introduce numele regiunii;
- Județul: se va introduce numele județului sau al județelor (dacă situl se întinde pe mai multe);
- Denumirea sitului: se va introduce denumirea oficială a sitului Natura 2000 (atenție să nu intervină confuzii cu denumirile altor arii protejate, denumiri ce pot fi uneori ușor diferite pentru situri identice totuși);
- Decizia europeană de clasificare: se vor indica data și numărul deciziei Comisiei de a clasifica situl respectiv drept sit de interes comunitar;
- SCI/SPA: se va preciza dacă situl este desemnat conform Directivei Habitate (SCI) sau Directivei Păsări (SPA); dacă un sit a fost desemnat în baza ambelor Directive, vor exista două rânduri diferite pentru fiecare, corespunzând codificării europene oficiale;
- Suprafața sitului: se va indica în hectare suprafața oficială a sitului (a se vedea FSD);
- Planul de management ce urmează a fi lansat: se va indica data prevăzută (anul sau chiar mai precis, dacă este posibil) pentru începerea planului de management;
- Planul de management în curs: se va indica stadiul în care se află planurile de management, atunci când acestea au fost deja începute;
- Planul de management terminat: se va indica data de validare a planului de management;
- Gestionarul sitului: se va indica numele organismului însărcinat cu administrarea sitului Natura 2000;
- Operatorul planului de management: se va indica numele persoanei însărcinate cu redactarea planului de management al sitului Natura 2000;
- Studiile de impact realizate: se va indica numai denumirea dosarelor ce au făcut obiectul unui studiu de impact asupra sitului Natura 2000;
- Studiile de impact în curs: se va indica numai denumirea dosarelor ce fac obiectul unui studiu de impact asupra sitului Natura 2000 (studii în curs);
- Studiile de impact ce urmează a fi demarate: în cazul proiectelor, se va indica numai denumirea dosarelor ce urmează să facă obiectul unui studiu de impact asupra sitului Natura 2000;
- Actualitățile anului în curs („n”): se vor indica principalele date sau evenimente survenite sau preconizate pentru anul respectiv

- APM coordonatoare: se va indica APM-ul coordonatoare în cazul în care situl se întinde pe mai multe județe;
- Responsabilul cu monitorizarea din cadrul APM: Se va indica numele persoanei responsabile cu urmărirea dosarului, din cadrul APM, ARPM, ANPM sau ANAP.

4.2. Compilarea anuală a evaluărilor siturilor Natura 2000

Se propune realizarea la nivel regional a unei compilări scrise a evaluărilor provenite din siturile regiunii respective.

Evaluarea siturilor

Se propune ca evaluarea acțiunilor întreprinse pe fiecare din siturile Natura 2000 să se realizeze conform ghidului metodologic pentru realizarea planurilor de management Natura 2000 (TERRAZ et al, 2007), în special conform Tabelului nr. 14 din ghidul menționat.

În Tabelul 14 sunt descrise operațiunile care trebuie implementate pentru evaluarea acțiunilor întreprinse (Tabelul 13, în afara studiilor și acțiunilor de evaluare) pe situl Natura 2000, în favoarea habitatelor naturale și a speciilor de interes comunitar (descrise în Tabelele 7, 8, 9) și integrând aici obiectivele (descrise în Tabelele 10, 11, 12).

Această parte operațională trebuie să permită revizuirea sau îmbunătățirea, chiar reorientarea implementării planului de management după primii ani.

Evaluarea acțiunilor de conservare reprezintă un întreg proces. Aceasta va fi cu atât mai eficientă cu cât va fi mai bine anticipată, organizată și structurată în vederea interpretării datelor pe care le furnizează. În plus, evaluarea va contribui la bilanțul anual al implementării planului de management care va fi prezentat comitetului de coordonare.

Acțiunile create pentru nevoile de evaluare trebuie introduse în Tabelul 13, ca răspuns la un obiectiv de evaluare vizat în Tabelele 10, 11, 12. Se evaluează o acțiune pentru fiecare din obiectivele acesteia.

Coloanele din tabelul de evaluare vor fi completate în modul următor:

Acțiunile pe care le planificăm pentru a le implementa au fost sintetizate în coloanele din tabelul de mai jos. Fiecare coloană permite precizarea diferitelor elemente proprii fiecărei acțiuni.

Coloana „Anul (anii) de realizare / frecvență”

Se indică anul sau anii de evaluare și frecvența acesteia pe parcursul anului respectiv (de exemplu, inventare botanice în locuri martor în funcție de trei campanii).

Coloana „Criterii de evaluare”

În funcție de acțiunile de conservare care trebuie evaluate, criteriile se referă mai ales la biodiversitate (evaluare calitativă și/sau cantitativă a vegetației, a populației etc.) și la calitatea apei (analiza calitativă și/sau cantitativă vizează parametrii aleși), funcționarea sistemelor hidrografice (eroziune din bazinul hidrografic, evoluția văii în sectoarele de curgere liberă a apei, asanare etc.), activitățile umane (intensificare agricolă, asanare a terenurilor, urbanizare, extinderea infrastructurii etc.). Remarcă: nu se face evaluarea unui studiu, de orice tip ar fi acesta (științific, economic, tehnic etc).

Trebuie să știm dacă acțiunea a permis atingerea obiectivului inițial. Nu este vorba despre măsurarea gradului de avansare a acțiunii. Acest lucru se va face printr-o acțiune aparte: „Bilanțul anual” (a se vedea mai jos).

Coloana „Evoluție / valoarea dorită a criteriului de evaluare”

Rezultat așteptat de la acțiunea măsurată prin criteriul de evaluare reținut

Denumirea acțiunilor (Tabelul 13) Descrierea acțiunii și cuantificarea sa (poate duce la un caiet de sarcini precis din anexă)

Obiective (Tabel x 10, 11, 12) > Criterii de evaluare > Evoluție / valoarea dorită a criteriului de evaluare > Anul/anii de realizare/frecvența

Ajutor la completarea rândurilor

O acțiune care ar avea un obiectiv referitor la conservarea unui habitat (Tabelul 10) și a unei specii de păsări (Tabelul 12) va putea fi evaluată prin două criterii (cf. exemplelor). Pentru o astfel de acțiune vor exista două rânduri.

4.3 Raportul și un tabel de bilanț anual specific fiecărui sit în parte

Pentru ca datele ce reies din bilanțul anual să poată fi ușor transmise la nivel regional și pentru realizarea cu ușurință a compilării regionale, este nevoie să se dispună de date omogene cu privire la implementarea planurilor de management. Prin urmare, este important ca rapoartele anuale de activitate ale siturilor:

- să respecte un caiet de sarcini, în care este stabilit un minimum de date ce trebuie furnizate și incluse în raport;
- să fie întocmite într-un cadru comun pentru toate planurile de management.

Sfaturi mai amănunțite pentru această parte se regăsesc în anexa 3.

În principal, bilanțul anual vizează să descrie, la o dată anumită, ceea ce s-a făcut (realizările efective) și rezultatele pozitive și negative înregistrate în urma măsurilor implementate în cursul unui an (neintervenția fiind considerată drept un act de management, dacă a fost prevăzută în planul de management).

Este vorba de întocmirea unui bilanț al implementării planului de management. Nu este vorba de evaluarea activității operatorului de-a lungul anului scurs. Dacă obiectivul principal este de a evalua, măsura de gestiune prevăzută în planul de management, operatorul trebuie să se intereseze și de „ceea ce se întâmplă” în general pe sit și la marginea acestuia, în scopul de a dispune de elemente care să explice eventual un ritm mai mult sau mai puțin corespunzător al aplicării măsurilor.

Pentru întocmirea acestui bilanț anual și în continuarea Tabelului 14 din planul de management tip, se propune reluarea tabelului de mai jos. Acest model este integrat și în ghidul metodologic de realizare a planurilor de management Natura 2000.

Bilanțul anual reia acțiunile realizate (în întregime sau parțial în cursul anului precedent), rezultatele, explicațiile asupra realizării și perspectivele de îmbunătățire.

Denumirea acțiunii (Tabel 13)	Descrierea acțiunii și cuantificarea sa	Stadiul inițial Anul N	Realizare N+1	Realizare N+2	Realizare N+3	Realizare N +4	Realizare N+5	Explicații/ comentarii asupra realizării	Perspective de îmbunătățire și continuare
-------------------------------	---	------------------------	---------------	---------------	---------------	----------------	---------------	--	---

Tabelul 2. Bilanțului anual pentru monitorizarea acțiunilor

ANEXE

Anexa 1: Exemlu de completare a tabelului de sinteză regională cu datele de la cele 5 situri pilot din Regiunea Vest

Codul oficial al sitului Natura 2000 - definitiv	Codul oficial al sitului Natura 2000 - provizoriu	Regiunea	Județul	Denumirea sitului	Decizia europeană de clasificare	SCI/SPA	Suprafața sitului (ha)	Planul de management ce urmează a fi lansat (data prevăzută)	Planul de management în curs	Planul de management terminat (data validării)	Gestionarul sitului Natura 2000	Operatorului planului de management	Studiile de impact realizate	Studiile de impact în curs	Studiile de impact de urmează a fi demarate	Actualitățile anului „n”	APM coordonatoare	Responsabilul cu monitorizarea din cadrul APM ARPM sau ANPM
RO	RO SC I 0110	Vest	Hunedoara	Măgurile Băitei		SCI	257	2006		aug 07	Alexandru Cornel	Operator sit					Hunedoara	Adriana Badea
RO	RO SC I 0226	Vest	Caraș-Severin	Semenic Cheile Carașului		SCI	37780	2006		aug 07	Bogdan Bădescu	Administrația Parcului Național Semenic Cheile Carașului					Caraș-Severin	Carmen Sorescu
RO	RO SPA 0029	Vest	Arad, Hunedoara, Timiș	Defileul Inferior al Mureșului și Dealurile Lipovei		SPA	55.660	2006		aug 07	Ovidiu Pirvu	Administrația Parcului Natural Lunca Mureșului					Arad	Maria Zaha
RO	RO SPA 0069	Vest	Arad, Timiș	Lunca Mureșului Inferior		SPA	17.428	2006		aug 07	Paul Hac	Administrația Parcului Natural Lunca Mureșului					Arad	Ciprian Bogdan
RO	RO SCI 0108	Vest	Arad, Timiș	Lunca Mureșului Inferior		SCI	17.428	2006		aug 07	Paul Hac	Administrația Parcului Natural Lunca Mureșului					Arad	Roxana Jigău
RO	RO SPA 0078	Vest	Timiș	Mlaștina Satchinez		SPA	268	2006		aug 07	Emeric Toth	APM Timiș					Timiș	Alina Fora

Anexa 2: Sfaturi pentru stabilirea unei liste de indicatori (extrase din studiul EDATER, 2005)

Structura tip a planului de management

Calitatea și eficacitatea implementării planului de management, așa cum acesta este descris în metodologia planului de management tip al siturilor Natura 2000, precum și evaluarea sa ulterioară, depind în parte de claritatea programului pe care îl conține. Structura planului de management este importantă și pentru evaluarea la nivel regional, apoi la nivel național (și în cele din urmă la cel comunitar), care va trebui realizată la final.

Omogenitatea planurilor de management este așadar importantă pentru schimburile de experiență dintre diferitele situri Natura 2000. Cele trei părți principale, ce trebuie luate în considerare pentru evaluarea în sens larg, sunt:

- nivelul obiectivelor strategice, care indică ce trebuie realizat în urma implementării măsurilor;
- nivelul obiectivului operațional, nivel intermediar între obiectivul strategic și măsură. Este vorba, în general, de obiectivele mai concrete, mai practice, cuprinse în planul de management și împărțite direct prin intermediul măsurilor;
- nivelul măsurii de gestiune, nivelul cel mai operațional al planului de management. Este ceea ce se pune direct în aplicare pe teren.

Indicatorii folosiți

Din punct de vedere tehnic, indicatorii potențiali ai implementării planurilor de management sunt de diferite tipuri.

1. Indicatorii de mijloace (sau de resurse)

Aceștia oferă informații despre mijloacele financiare, umane, materiale, organizaționale sau reglementare, pe care operatorul le folosește în vederea implementării planului de management.

Exemplu:

Suma de bani solicitată, suma obținută, numărul de zile efectuate etc.
--

2. Indicatorii de realizare

Se consideră drept o realizare tot ceea ce este obținut în urma unei cheltuieli publice sau a unei desfășurări de mijloace.

Exemplu

Pentru măsura „marcarea potecii x”, indicatorii de realizare pot fi:
--

- Marcarea potecii: da / nu (indicator da/nu), sau
- Nr. de metri (sau de km) marcați (indicator cantitativ) sau
- Avansarea acțiunii de marcarea (indicator de scară: mai mult de 50% / mai puțin de 50%)

Pentru măsura „îndepărtarea mecanică a arbuștilor”, indicatorii de realizare pot fi:
--

- Numărul de parcele curățate (sau proporția în raport cu numărul total de parcele de curățat (indicator cantitativ).

Alte exemple: suprafață amenajată, lungimea gardului viu replantat, numărul de contracte semnate, suprafața de teren reamenajată, etc.
--

Aceștia sunt indicatorii ce vor trebui inventariați prioritar de către structurile de coordonare (pe lângă indicatorii de mijloace, deja incluși în instrument).
--

3. Indicatorii de rezultat

Indicatorii de rezultat oferă informații cu privire la schimbările antrenate pentru destinatarii unei operații, respectiv ai unei măsuri, sau pentru situl în sine, după realizarea unei operațiuni (sau a unei combinații de operațiuni).

Exemplu

Creșterea populației (fără aviz asupra ameliorării stării sale de conservare), mărirea suprafețelor propice unei anumite specii, evoluția acoperirii solului cu plante lemnoase etc.

4. Indicatorii de impact

Aceștia oferă informații despre consecințele provocate (efect indirect sau de nivel secundar) pe termen mediu și lung de către măsurile cuprinse în planul de management, aferente obiectivelor strategice vizate de acesta din urmă. Măsurarea impacturilor are la bază mai ales o monitorizare ecologică a habitatelor și speciilor și se află în legătură cu evaluarea stării de conservare care va fi realizată la nivel național.

Exemplu

Îmbunătățirea sau degradarea stării de conservare a unui anumit habitat.

5. Indicatorii legați de factorii de influență

Condițiile favorabile sau defavorabile de menținere a stării de conservare sunt influențate de diverși factori interni și externi sitului. Acești factori sunt denumiți factori de „stres” sau chiar de presiune și, prin extensie, „factori de influență”, având în vedere că poate fi vorba de influențe atât pozitive cât și negative.

Literatura de specialitate² a arătat că impactul activităților antropice este considerat drept factorul cel mai important în ceea ce privește menținerea stării de conservare a habitatelor și faunei în general. Prin urmare, este vorba de:

- reperarea activităților umane ce pot afecta conservarea speciilor și/ sau habitatelor, deducerea sau descrierea condițiilor de menținere a habitatelor;
- explicitatea practicilor celor mai puțin adaptate evoluției sitului spre o stare de conservare favorabilă.

În acest sens, limitele siturilor Natura 2000 nu corespund suprafeței reale a ecosistemelor. Habitatele esențiale ale mai multor specii se întind deseori dincolo de marginile siturilor, pe terenuri susceptibile de a face obiectul unor lucrări de amenajare. Așadar, spațiul din jurul sitului trebuie integrat în analiza factorilor de influență. Siturile Natura 2000 destinate conservării se găsesc, însă, deseori încercuite de activități de dezvoltare urbană, agricultură, exploatare forestieră sau alte activități care pun în pericol viabilitatea ecosistemelor. Astfel, perturbări care își au originea în afara sitului sfârșesc prin a influența ecosistemele situate în interiorul acestuia.

În acest fel, ariile protejate singure nu sunt de-ajuns pentru a conserva speciile sălbatice, „fiind puțin probabil ca biodiversitatea ariilor protejate să se mențină dacă acestea sunt înconjurată de habitate degradate, care limitează fluxul genetic, modifică ciclurile elementelor nutritive ale apei și produc schimbări climatice regionale și mondiale, ceea ce ar putea duce la dispariția acestor insule de conservare”.

În numeroase situri, situația nu se schimbă decât pe termen lung, în timp ce condițiile din jur (din siturile neprotejate) se schimbă mult mai repede. Aceste presiuni externe (fie că sunt de ordin antropic, însoțite de modificări de presiune, de gestiune, fie că sunt de ordin natural, caracterizate prin extinderea speciilor „exogene”) reprezintă factori importanți, ce trebuie controlați. Prin urmare, este util să se dispună de indicatori care să ofere informații despre evoluția acestor presiuni și influențe. Ipoteza (subadiacentă) este în acest caz următoarea: starea de conservare va evolua într-un mod cu atât mai favorabil, cu cât presiunile la care această stare este supusă vor evolua de asemenea în mod pozitiv.

Exemplu

Rata de urbanizare, presiunea turistică, raportul dintre mărirea unui șeptel și o suprafață, etc.

Tabel 3. Evoluția factorilor de influență pe sit

Factorii de influență	Natura factorului de influență	Treapta geografică vizată	Tendența de evoluție	Măsurile de ajustare propuse (ipoteze și piste de lucru)
Naturali: Climă Inundație				

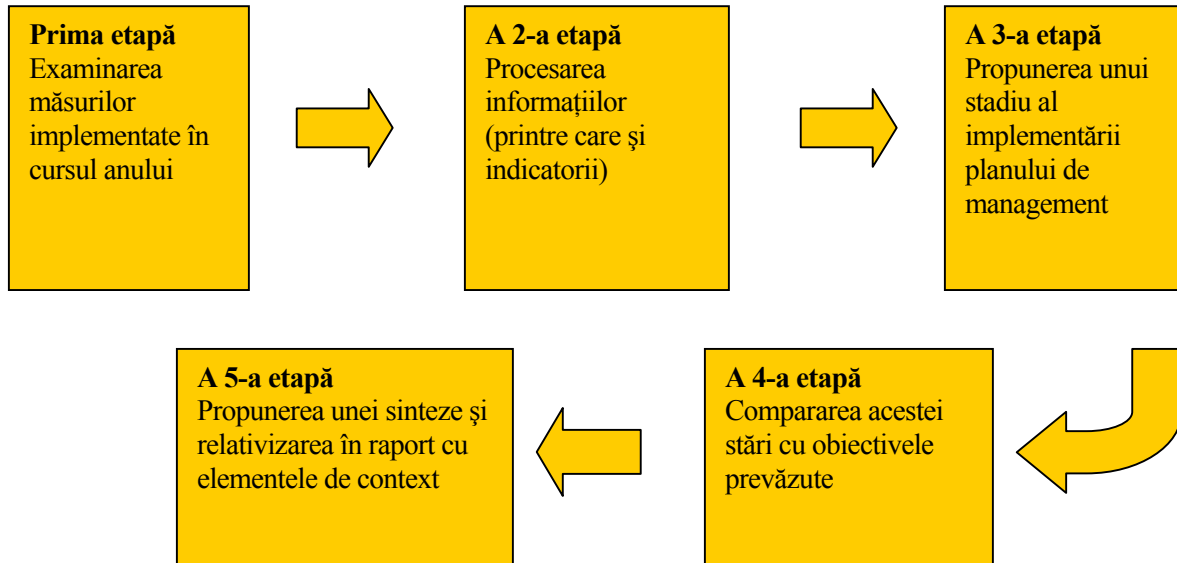
² Agence Parcs Canada. 2000. Protection de l'intégrité écologique par les parcs nationaux du Canada. Vol. I « Le temps d'agir ». Vol. II « Une nouvelle orientation pour les parcs nationaux du Canada ». Rapport de la Commission sur l'intégrité écologique des parcs nationaux du Canada. Ottawa (Ontario) N° de catalogue: R62-323/2000-1 ISBN: 0-662-64714-9 © Ministre des Travaux publics et Services gouvernementaux Canada 2000.

Furtună Eroziune Alți factori naturali				
Umani: Agricultură Turism Urbanizare Alți factori umani				

Anexa 3: Sfaturi pentru întocmirea unui bilanț anual de activitate (extrase din studiul EDATER, 2005)

Etapele de lucru

Se poate admite că realizarea unui bilanț anual presupune, în mod schematic, cinci etape pentru analizarea stadiului de avansare a măsurilor de gestiune, și trei etape pentru analizarea managementului de proiect al unui plan de management.

Analizarea de către operator a stadiului măsurilor de gestiune

Prima etapă: Examinarea măsurilor implementate în cursul anului

Bilanțul constituie un prilej de a examina, la un interval regulat, stadiul proiectului și aplicării acestuia, așa cum sunt stabilite în planul de management. În acest scop, nu este nevoie ca bilanțul să fie aprofundat, ci mai degrabă să respecte un demers clar și sistematic, care să permită regruparea unui ansamblu omogen de informații, pe baza cărora se va putea face un prim comentariu referitor la măsurile întreprinse.

Prima etapă constă în examinarea listei de măsuri prevăzute în planul de management tip și vizate de realizările din cursul anului. Aceste măsuri pot fi prezentate sub formă de fișe alcătuite din diferite rubrici, conform modelului propus mai jos:

Exemplu de fișă pentru un sit Natura 2000 (a se vedea planul de management tip, elaborat în cadrul proiectului de înfrățire):

- Enumerarea obiectivelor avute în vedere;
- Descrierea acțiunii avute în vedere;
- Entitățile de gestiune implicate;
- Prioritatea de intervenție;
- Factorii implicați;
- Mijloacele de punere în aplicare și costurile;
- Indicatorii de evaluare și monitorizare, etc.

A 2-a etapă: Procesarea indicatorilor

După cum s-a menționat în capitolul referitor la indicatori, propunem ca avansarea fiecărei măsuri să se scrie, sub formă de sinteză, prin câțiva indicatori simpli de mijloace și de realizare, care să ofere informații utile într-un mod ușor de înțeles. În anexa dedicată indicatorilor se precizează, de asemenea, câteva exemple de indicatori de realizare, din care structurile de coordonare se pot inspira pentru a-și stabili propriii indicatori relevanți.

A 3-a etapă: Analizarea stadiului în care se află fiecare măsură în parte, inclusiv în ceea ce privește managementul de proiect

În cazul fiecărei măsuri în parte, se stabilește și comentează stadiul în care aceasta se află, în special pe baza datelor provenite din instrument și a valorilor prezentate de indicatorii de resurse și de realizare. Prezentarea acestui stadiu trebuie să pună accentul pe conținutul măsurilor, ritmul de avansare, parteneriatele constituite, costurile suplimentare și eventualele blocaje etc. Cunoașterea acestui stadiu este utilă pentru:

- operatorul pentru ca acesta să asigure o gestionare continuă optimă și coordonarea zilnică a proiectului;
- comitetul de coordonare pentru ca acesta să fie informat cu regularitate cu privire la stadiul măsurilor luate, facilitând astfel coordonarea proiectului;
- nivelul regional, în vederea consolidării sale regionale;
- partenerii locali, în vederea informării și conștientizării acestora cu privire la interesul reprezentat de proiect și stadiul în care se află acesta.

A 4-a etapă: Compararea stadiului efectiv de avansare a măsurilor și previziunile

Pe baza a ceea ce s-a realizat efectiv, stadiul măsurilor trebuie comparat cu ceea ce era prevăzut inițial. În cazul în care se constată abateri, trebuie stabilite nivelurile de realizare ce pot fi vizate în mod realist într-o perioadă dată. Această etapă constituie un prilej pentru:

- a se înțelege eventualele diferențe între ceea ce era prevăzut și ceea ce s-a realizat;
- a se întocmi o listă cu posibilele explicații (constrângeri externe sitului, constrângeri interne care nu puteau fi prevăzute la momentul elaborării planului de management etc.);
- a readapta măsurile.

A 5-a etapă: Tragerea învățămintelor necesare referitoare la realizări și rezultate

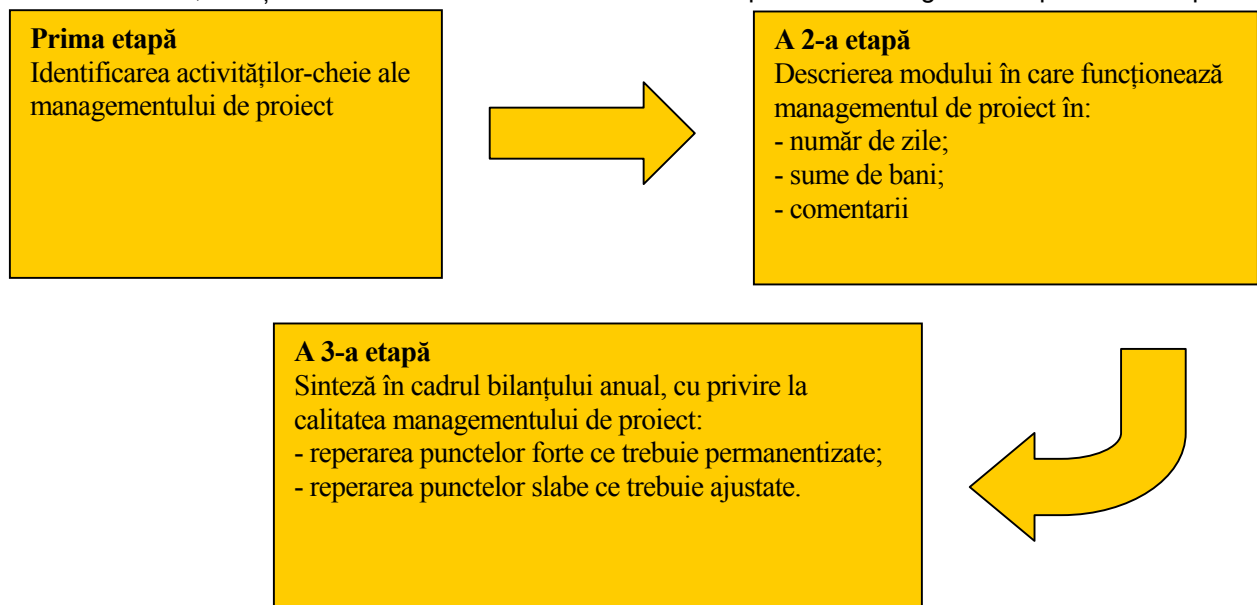
Etapele precedente pun accentul pe un proces descriptiv și analitic, de tipul măsură cu măsură. Această ultimă etapă a bilanțului își propune, dimpotrivă, să privilegieze un mod sintetic de abordare, punând accentul pe învățămintele generale și deschizând drumul către alte întrebări.

- La nivel global, măsurile sunt întreprinse conform planului și au drept rezultat realizările preconizate? Se observă evoluții importante, ce ar trebui luate în considerare, și eventuale blocaje?
- Ce învățăminte se pot trage privitor la implementarea planului de management? Există tendința de ajustare a anumitor măsuri? Dacă da, care sunt măsurile vizate? În ce proporție?
- Se poate formula o primă serie de întrebări și ipoteze cu privire la legăturile existente între realizările și obiectivele planului de management?

În practică, anumite etape din cele amintite mai sus au loc simultan și în mod complementar.

Analizarea de către operator a managementului „proiectului de plan de management”

În mod schematic, bilanțul-evaluare al modului în care este condus planul de management cuprinde trei etape:

Prima etapă: Identificarea activităților legate de managementul de proiect

La baza managementului proiectului se află mai multe părghii ce pot fi mobilizate de operator și, la un nivel mai general, de parteneriatul local. Împreună cu grupul experimental de operatori, au putut fi identificate trei rubrici principale, în cadrul activităților de stabilire a instrumentului informatic. Aceste rubrici trebuie abordate în bilanțul-evaluare.

Gestionarea și coordonarea administrativă a planului de management pot cuprinde:

- Întocmirea bilanțului anual de activitate;
- Evaluarea și revizuirea planului de management;
- Procedurile de gestionare financiară și bugetară;
- Organizarea și urmărirea tehnică a operațiunilor (din care face parte urmărirea științifică, organizarea contractelor/lucrărilor, etc.);
- Contractarea;
- Sprijinul oferit în procesul de instruire a dosarelor;
- Informarea – comunicarea (detaliul reținut este cel al segmentelor de public-țintă), care poate cuprinde:
  - Aleșii,
  - Marele public,
  - Presa,
  - Agricultorii,
  - Ceilalți actori profesionali etc.
- Coordonarea proiectului poate cuprinde:
  - funcționarea comitetului de coordonare și a eventualelor grupuri de lucru locale);
  - funcționarea parteneriatului local;
  - contactele cu utilizatorii și proprietarii;
  - schimburile de experiență.

În funcție de specificul contextelor locale, pot exista și alte elemente importante de analizat.

A 2-a etapă: Descrierea componentelor managementului de proiect al planului de management

a. Gestionarea administrativă a proiectului / coordonarea planului de management

În calitate de reprezentant al beneficiarului planului de management, operatorul trebuie să asigure gestionarea administrativă a măsurilor ce urmează a fi întreprinse.

Evaluarea va fi, deci, necesară, pentru a înțelege dacă gestionarea este una eficace:

- Dosarele și operațiunile se desfășoară într-un ritm corect?
- Mijloacele umane și tehnice sunt adaptate la volumul de gestionare administrativă, generat de planul de management?
- Cum se articulează aceste mijloace specifice cu mijloacele globale, aflate la dispoziția structurii de coordonare în cadrul misiunilor sale generale?
- Pe baza cărei proceduri vor fi finalizate operațiunile (plan operațional de intervenție, organizare financiară și partenerială, etc.)?
- Pe baza cărei proceduri este înregistrată angajarea măsurilor? Este vorba de reprezentantul beneficiarului singur sau în cadrul unei instanțe specifice, ori și de comitetul de coordonare?

În aceeași ordine de idei, este important să se înțeleagă dacă sistemul de coordonare al proiectului este unul eficace, dacă oferă serviciile preconizate. Această activitate de analiză, cu un puternic caracter managerial, va permite abordarea mai multor idei:

- Cum funcționează comitetul de coordonare?
- Mărimea acestuia permite participarea tuturor?
- Cum funcționează sistemele de concertare și luare a deciziilor?

Evaluarea managementului de proiect are și scopul de a analiza modul de conducere și monitorizare instituit:

- Cine asigură conducerea și în ce condiții?
- Există instrumente de raportare financiară a operațiunilor angajate în cadrul măsurilor? Indicatorii de monitorizare a realizărilor și resurselor sunt relevanți? Aceștia sunt înregistrați? Permit aceștia o reorientare rapidă a acțiunii, dacă este necesar?

- Care sunt dificultățile întâmpinate de operator în misiunea sa de conducere? Cum le poate depăși, etc?

b. Informarea și comunicarea

Comunicarea este strâns legată de coordonare, căci aceasta constituie deseori un instrument introdus pentru a favoriza dialogul și concertarea, dar și pentru a controla imaginea de care proiectul se va bucura treptat, respectiv de pe urma căreia va avea de suferit.

Evaluarea va fi, deci, necesară, pentru a înțelege dacă strategia și instrumentele de comunicare au corespuns nevoilor de coordonare și concertare:

- Proprietarii, aleșii locali și partenerii au un feed-back pozitiv și clar referitor la proiect sau percep mai degrabă punctele negative ale acestuia?
- Măsurile de management sunt bine cunoscute și înțelese sau sunt necunoscute și chiar greșit înțelese?
- Pentru ce tip de comunicare ar trebui să se opteze, în vederea restabilirii unei viziuni mai obiective a proiectului? Este nevoie să se redefinească mesajele, țintele, elementele de sprijin?
- Există o comunicare în ceea ce privește măsurile sau factorii locali care ar putea avea o valoare de exemplu pentru accelerarea dinamicii proiectului? Există instrumente de estimare a rezultatelor, etc.

Rezumând, evaluarea trebuie să îl ajute pe operator să determine în ce măsură operațiunile de comunicare, desfășurate cu privire la sit, au îmbunătățit cunoașterea sitului și voința locală de a investi în dezvoltarea acestuia.

c. Coordonarea proiectului (funcționarea comitetului de coordonare (și a eventualelor grupuri de lucru locale), funcționarea parteneriatului local, contactele cu utilizatorii și proprietarii, schimburile de experiență etc.)

Coordonarea proiectului și concertarea pe marginea acestuia trebuie să favorizeze:

- înțelegerea proiectului (obiectivele generale avute în vedere, acțiunile concrete posibile, interesele și avantajele pentru persoane și teritoriu, etc.);
- participarea proprietarilor și partenerilor;
- dinamica proiectului de-a lungul timpului, etc.

Aceasta, este fără îndoială, una din pârgھیile principale pentru reușita proiectului, atât în faza de lansare a acestuia, în vederea obținerii unei participări a factorilor locali, cât și pe tot parcursul proiectului, în vederea menținerii dinamicii acestuia. Așadar, este normal ca evaluarea să aprofundeze această tematică.

Se va căuta să se înțeleagă, de exemplu, logica de coordonare și de concertare pusă în aplicare pe sit: în ce mod va fi asigurată coordonarea proiectului? Cum este resimțită această coordonare de către proprietari, aleși locali, parteneri, etc.

După cum o subliniază experiențele în curs, operatorul va putea să se sprijine pe activitatea membrilor comitetului de coordonare sau ai diverselor comisii. Acesta va putea constitui un grup de lucru ad-hoc sau să ceară participarea unui prestator extern.

A 3-a etapă: Aprecierea calității managementului de proiect

Bilanțul-evaluare trebuie să permită în final aprecierea calității managementului de proiect.

Scopul acestei aprecieri nu este acela de a-l sancționa pe operator, ci dimpotrivă, de a identifica într-un mod cât mai precis axele posibile de îmbunătățire și modul de a le pune în practică.

Tabelul 4. Exemplu de tabel de sinteză pentru aprecierea managementului de proiect la scara planului de management

Criterii de analiză Puncte-cheie ale managementului de proiect	1. Calitatea globală actuală	2. Principalele puncte forte	3. Principalele puncte slabe	4. Prioritatea primară de îmbunătățire	5. Prioritatea secundară de îmbunătățire	Observații
<ul style="list-style-type: none"> - Gestionarea administrativă și coordonarea planului de management - Informarea și comunicarea - Cooperare cu partenerii locali, etc. 						

LISTA ACRONIMELOR

AEE - Agence Européenne pour l'Environnement (*Agenția Europeană de Mediu*)
ANPA – Agenția Națională pentru Pescuit și Acvacultură
ANAP - Agenția Națională a Ariilor Protejate în Română
ANAR – D.A. Banat - Administrația Națională „Apele Române” - Direcția Apelor Banat
APM – Agenția pentru Protecția Mediului
ARPM – Agenția Regională pentru Protecția Mediului
CS - Conservation Status (*Statut de conservare*)
CTE/PNB Centrul Tematic European pentru Protecția Naturii și Biodiversității
DG - Direcția Generală
DH – Directiva Habitate
DHFF – Directiva Habitate, Floră și Faună
DP – Directiva Păsări
EEC – *European Economic Community* (Comunitatea Economică Europeană)
ENGREF – Ecole Nationale de Génie Rural des Eaux et des Forêts (*Școala Națională de Ingineri Agronomi și Silvici*)
EUNIS - European Nature Information System (*Sistemul European de Informare asupra Naturii*)
FCS -Favourable Conservation Status (*Statut de conservare favorabil*)
FSD - Formularul Standard de Date
GIS - Geographic Information System (*Sistem Informațional Geografic*)
GISCO - Sistemul Informațional Geografic al Comisiei Europene
INPN – Inventarul Național al Patrimoniului Natural
IUCN - International Union for Conservation of Nature (*Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii*)
MAR - Minimum Area Required (*Aria minimă necesară*)
MMDD – Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile
NB - Nota Bene
ONG - Organizație Non-Guvernamentală
PM - Populația minimă viabilă
RSPB - Royal Society for the Protection of Birds (*Societatea Regală pentru Protecția Păsărilor*)
SCI - Sit de Importanță Comunitară
UE – Uniunea Europeană

La baza elaborării prezentului ghid metodologic au stat următoarele documente:

- Ghidul metodologic pentru evaluarea implementării documentelor de obiective aferente siturilor Natura 2000 – ATEN 2005, 59 de pagini,
- TERRAZ, L. et al (2007). Ghid metodologic pentru realizarea planurilor de management pentru siturile Natura 2000 la nivel regional, ATEN și MEDAD (Franța), ARPM Timișoara (România), Ministerul Însărcinat cu mediul (Polonia) (Proiectul de înfrățire Phare 2004/IB/EN-03), Timișoara, octombrie 2007, 128 de pagini.

În bună parte, metoda propusă se bazează pe evaluarea implementării planului de management, implementare propusă în ghidul metodologic pentru realizarea planurilor de management Natura 2000 (cf. Terraz L. et al, 2007), în special pe informațiile cuprinse în capitolul referitor la bilanțul realizărilor.

Metoda cuprinde o parte de „evaluare a acțiunilor”, realizată în fiecare sit în parte și propusă a fi compilată la nivel regional, precum și o monitorizare faptică, întreprinsă cu ajutorul unei baze de date, în vederea monitorizării tuturor siturilor Natura 2000 dintr-o anumită regiune.

În acest ghid nu va fi abordată monitorizarea stării de conservare a habitatelor și speciilor de interes comunitar, aceasta urmând a se face la nivel național.

Ghidul de față stabilește un cadru metodologic comun pentru realizarea evaluării, propunând îndeosebi moduri de lucru și o terminologie comună.